

ԲԱՐՈՅԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՄԵԾԵՆԱԿԱՆ ՓԱՓԱՔԸ

ԵՒ ՊԶՏԻՆԱԿԱՆ ՓԱՓԱՔԸ

Տեսէ՛ք սա պատիկ չարածիճին, դեռ հազիւ ութը տարեկան, քթին տակ, վերի շրթունքին վրայ, զգաթի մազոտ նեղ եւ բլղ մը կապած՝ ու ձեռքին տակ մազերու փունջ մը կախած է։ Եւ ահա հասակը վեր առած ու կուրծքը դուրս ցրցած՝ ման կուգայ փողոցին մէջ։ Կը յտնորտայ իր հասակակից բնկերներուն մէջ, զանոնք իրենց ողորմելի պատկերները մէջ ծաղրելու երեւոյթով մը։ Չափահասութեան խաղը կը խաղայ։ Մասները մերթ բնդ մերթ կը պլլուին իր շինծու պէտքերու ծայրերուն, կ'ոլորէ զանոնք հպարտ ու զոռոզ կեցուածքով մը։ Մէ՛ծ մարդ եղած է իր հայրիկին պէս, և իրաւունք տուած է իրեն արհամարհանքով նայելու միւս պատկերներուն։

Ի՛նչ կ'ուզէ ըլլալ այս պատիկը։— Չափահաս մարդ մը, տարիքի, ուժի և առուգութեան լեցունութեանը մէջ, զո՛հ է իր պատկերներէն. պատկերները արհամարհելի և արգահատելի բան մը կ'եւրեւայ իր աչքերուն, կը փափաքի մեծնալ, և իր այդ փափաքին մէջ առած է այդ ծիծաղելի դիմակը։

Տղուն այս ծպտումի փանքին մէջ, երկու զլխաւոր շարժանիքներ կարելի է տեսնել. նախ որ իր ներկայ վիճակէն դո՛հ է, կը փափաքի ուրիշը, շարքերը ըլլալ. երկրորդ՝ կ'ուզէ վայրկեան մը առաջ հասնիլ այն տարիքին ու վիճակին, որ ատեն կը խորհի թէ պիտի իրի, պիտի հրամայէ, և պիտի ինչ տեսակ մը իշխանութիւն, ուրիշ կարեւոր պիտի ունենան կարգ մը տրակարներու գոյութիւնը։ Ծառ բնական ըզգացում մըն է մարդուն մէջ մեծ ըլլալու այս տենչն ու ձգտումը։

Անդամ մըն ալ նայեցէ՛ք սա արեւոտ պատին եզերքը։ Ծերուկ մը, տարիներու բեռն տակ յոգնած, մսկոտ և անզօր, փռուած է հոն տաքուկ քարերուն վրայ, ծածկ կոնակը տուած առտուան արեւէն

տաքցած պատին, դաւադանք քովը կը պառկի, հաւատարիմ չունի մը պէս։ Ծերուկը արեւին մէջ կը տաքցնէ իր սառած անդամները, մսկոտ մարմինը, արեւոտ ճամբուն եզերքը երկարող մոզէսի մը հեշտանքով։ Իր մարած աչքերը կը դարձնէ չորս կողմ, կը տեսնէ պատկերներ որ մտիլ չեն դիտեր, յոգնութիւն չեն ճանչնար, կը վազեն, կը պոռան, կ'իյնան, կ'ելլեն, իրարու կը խառնուին, կը խնդան, և իրենց խօս ու զուարթ ձայներով կ'աղմկեն փողոցն ու բակը։ Ծերուկը նախանձի աչքերով կարծես կը դիտէ այդ աշխարհ քաղաքները, և իր պատկերները կը յիշէ, երբ ինքն ալ անոնցմէ մէկն էր, թեթեւ տաքերունէր, ճապուկ մարմին մը, թարմ միտք, կեանքով լեցուն. կը հառաչէ և իր մէջ կը ծնի պատկերնալու փափաք մը, նորէն բակելու ապառելու վրայ եղող կեանքը։ Ցատկոտելու, ուսոստելու, թռչունի պէս երգելու, ջութերու մէջ կոխկոտելու, ձիւնեւրու մէջ տապալակելու բռնուն, անդիմադրելի փափաք մը։

Այս ալ, քիչ առաջուան պատկերին պէս, նման շարժումներէ կը տարուի, կ'ուզէ շարքերը ըլլալ, կը փափաքի դառնալ անցեալին՝ վերադառնելու համար իր ուժերը, իր կօրովը, իր ամէն բանի տողացող պողպատի դնդերները, իր երիտասարդութիւնը։

Այսպէս են մարդիկ. պատիկը վեր կը նայի, կեանքի մէջ բարձրանալու ճիգերով, և ձերը վար կը նայի իջնալու բռնուն փափաքով մը։ Այս երկուքէն համեմատաբար պատկերն է երջանիկը. վասնզի, թէև հիմա իր վիճակէն դժգոհ, բայց տարիներ պիտի բերեն իր ուզածը, պիտի ըլլայ մեծ և պիտի հասնի իր բաղձացած բարձրութեան և տարիքին։ Ծերունիին պարագան նոյնը չէ. ան, իր այդ փափաքին մէջ, յուսահատօրէն համակուած է կրճող տրակարութեամբ մը. փափաքը չոր ունի, աւելի կ'ուժովցնէ իր մէջ այդ տակարարութիւնը, վասնզի յոյս չունի պատկերնալու, ետ երթալու այն ճամբուն վրայ զոր անգամ մը քալած է։

Մարդկային հասակին երկու ծայրերու փափաքներուն մէջ խորունկ դաս մը կայ ամէն մարդու համար, որ մէկ ծայրէն ըսկսելով միւսին պիտի երթայ։ Այս փա-

փառքները, իրենց ներհակ ձգտումներով, կ'ուզեն գրեթէ միանալ մէկ կէտի վրայ, կեանքի այն տարիքին որ 20-էն 50 կ'երկարի. երեսուն տարիներու միջոց մը, կեանքի լեցուն և կատարեալ տարիքը, ուժի, կորովի, մեծութեան և գործունէութեան շրջանը, ուր կ'ուզեն կարծես կանգ առնել երկու ծայրերն ալ, և յաւիտենական դառնալ այդ միջակայ կէտին վրայ:

Բայց ի՞նչպէս յաւերժանալ հոտ, ի՞նչպէս պահել մշտական մեծութեան մը հըրապոյրը և կարօտը, անսպառ ուժի և կորովի մթերք մը: Փափաքը ո՛րչափ բարի ու մեծապէս գնահատելի, բայց նոյնքան անկարելի՝ իրականութեան մէջ: Կարելի՞ է արդեօք լուծուի մը գտնել այս հրատապ հարցին:

Մարդիկ անշուշտ թռչելու համար շինուած չեն. բայց ո՞վ չէ թռչած գոնէ անգամ մը իր կեանքին մէջ: Եթէ անկարելի է մեղի համար թռչիլ իրականութեան մէջ, երազի մէջ ամէնքս ալ աւելի կամ նուազ յաջողութեամբ թռչած ենք. մեր ոտքերը դեանէն կարած են, օդին մէջ վե՛ր, վե՛ր, բարձրացած ենք, սաւառնելով կապոյտին մէջ, լեռներու կատարներու վրայ, հովիտներու վերելք, և ի՞նչ երջանիկ պահ մը կ'աւած է մեղի համար այդ երազային սաւառնումը: Գիտենք նաև որ երազները իրականութենէ շատ տարբեր բաներ չեն: Երազը իրականութեան մէկ ուրիշ ձևն է. վասնզի երազի մէջ ալ կ'ապրինք կեանքը, մինչև որ արթնութիւնը կուգայ մեզ բերել երազի գիտակցութեան: Այդ ատեն է միայն որ հմայաթափութիւնը կուգայ. մինչդեռ երբ կ'երազենք, կ'ապրինք իրական և հարազատ կեանքը, սա միակ տարբերութեամբ որ երազը շատ կարճ կը տևէ, քանի մը երջանիկ բույներ միայն. բայց ո՞վ չի գիտեր թէ այս կեանքն ալ երազ մըն է, շատ անգամ երազի մը կարճ տևողութեամբ: Արդ, այդ անկարելի համարուած հարցը լուծելու համար կ'առաջարկեմ մեծութեան երազը ապրիլ, մըշտական ուժի և կորովի երազը շինել մեր կեանքին մէջ:

Մեծութեան այդ երազը իրականացընելու համար տրուած է մեղի մօտաւորապէս երեսուն տարիներու միջոց մը, աւելի ճիշդը՝ տասներհինգ տարիներ միայն.

երբ քունի, ուտելու և զրօնելու պարտաւորիչ մասը զուրս կը ձգենք այդ հաշիւէն, միայն տասներհինգ տարիներ:

Այս հաշիւը թերեւս չատերը խրաշէնէ, այնքան պզտիկցած տեսնելով կեանքը որ մեղի այնքան երկար կ'երևէր, երբ դեռ կեանքը խաղ մը և չբօսանք մը կը կարծէինք: Թրտչինք կամ ոչ, ա՛յս է ցուրտ իրականութիւնը. իրականութիւնը անդուք է բնութեան պէս, մեր լացերէն չ'ազդուիր: Ան ամէն մէկուս կ'ըսէ. «Տասներհինգ տարիներ ունիս ուր պիտի կրնաս լսել մը ըլլալ, արժի՛ մը շինել քեզի, մեծ ըլլալ»:

Մարդիկ իրենց կարճատեսութեան և երեւոյթներէն դատելու իրենց հեշտին ու զիւրախաբ տկարութեան մէջ, շատ անգամ կը փորձուին արդիւնքը միայն տեսնել, առանց հաշուի առնելու անոր պատրաստութեան շրջանը:

Հախի տակ հաւկիթներ կը գնեն, իւրաքանչիւրը քարէ բարակ կճեպի մը մէջ քանի մը կրամ ծանրութեամբ ձերմեկուցի և զեղնուցի խառնուրդ մը, և ահա երեք շաբաթէն, այդ կճեպը կը կոտորի մեղմիւ, ներսը երեսան եկած պարիկի մը կողմէն. պտրլիկ, կըսկոր ձաղուկ մը, երկու թեւերով. երկու մանրիկ տոտիկներով, զեղնորակ մարմինով և ներքին հրաշալի ու բարդ շինուածքով մը: Կը նայի, կը շարժի, կը ճրճըւայ, կատարեալ և բաւական չի հրաշակերտ մը, և ասիկա ընդամէնը քսանմէկ օրուան մէջ: Հիացումով կը համակուինք այդ հրաշալի երեւոյթին հանդէպ, բայց շատ անգամ կ'անգիտանանք որ ան պատրաստութեան մը, թրխսումի երկար շրջանի մը արդիւնքն է: Կեղեցիկը, մեծը՝ աշխարհի վրայ պատրաստութեան մը, երկունքի երկա՛ր միջոցի մը արդիւնքն է: Պատրաստուէ՛ մեծ ըլլալու համար. այս է բնութեան պահանջը, որ Աստուծոյ կանոնն է: Առանց պատրաստութեան, առանց զբոսարութեան և երկարատե ճիգերու չկայ իրական մեծութիւն և իրական գեղեցկութիւն: Ձաղուկը որ հաւկիթէն զուրս կուգայ, ոտքեր ունի՝ կը քալէ, թեւեր ունի՝ կը թռչի, աչքեր ունի՝ կը տեսնէ, կոկորդ ունի՝ կ'երգէ, և այս կերպով իր կեանքին նպատակը կը լրացնէ:

Պատրաստութիւնը, որուն կ'ենթարկէ մարդ իր անձը, իր մէջ երեւան կը բերէ նոր և հրաշալի գործարաններ, գործելու սեփական բնդունակութիւններ, կուտայ իրեն կեանքը ապրելու որոշ ինքնայատուկ ուղղութիւններ: Հետեւէ՝ բնութեանդ պահանջներուն, մտիկ ըրէ՝ զուեքի, էութեանդ խորքերուն ձայները ժողովելու և պատգամներուն ունկնդրելու համար: Ապրէ՝ կեանքը իր կատարելութեան ու լեցումնութեանը մէջ, այնպէս ինչպէս որ տրուած է քեզի. լրացուէր ճակատագիրդ: Այս պայմանով միայն պիտի տրուի քեզի իրական մեծութիւնը, այս կերպով միայն պիտի իրագործուի տիրելու, հրամայելու տենչդ: Մարդիկ այն ատեն քեզի պիտի նային լեռան մը գագաթին նայելու պէս, որ արեւին անդրանիկ ճառագայթները կը տեսնայ. քեզի պիտի հնազանդին, քեզմէ պիտի առաջնորդուին. և զուեք այդ վիճակիդ մէջ ա՛յլ պիտի չուզես պղտիկնալ, երբ կեանքի վերջալոյսին կը հասնիս, պիտի չուզես ետ դառնալ անցած ճամբուդ վրայ. վաճառի քու կարճ կեանքիդ մէջ զարձակքի կեանքին ինչ որ ան տուած էր քեզի համար. ապրեցար կեանքը զարբերու համար. մշտական մեծութեան իրաւունքը չահեցար:

Այն, որչա՛փ մարդիկ կան որ կը չընչեն առանց կեանքը ապրելու. ասոնք Ղովտի կնոջ պէս կը նային իրենց ետեւը, ձախողած կեանքի մը քարացումին մէջ:

Հետեւողութեամբ Շ. Վակների

Երեսուդեմ Գ. Մ.

„ԴՈՒՔ ԷՔ ԼՈՅՍ ԱՇԽԱՐՀԻ“

Մասք. Ե. 14:

Կը պատմուի թէ փարոսի մը վերակացուի և փոքրիկ լոյսի մը մէջ խօսակցութիւն մը տեղի ունեցած է: Փոթորկալից զիշեր մը փարոսի հսկիչը վառելով փոքրիկ լոյսը, երբ կը պատրաստուի մեծ փարոսի գագաթին ելլել, ի՛նչ կ'ուզես ինձմէ, կը հարցնէ լոյսը, այնչա՛փ պղտիկ եմ որ ոչ ոք զիս չի տեսներ, տուած լոյսս ալ շատ տկար է:

«Մի՛ վախճար, կը պատասխանէ, հըսկիչը, այլ միայն յարատեւ վառելդ, մինչև որ վերջացնեմ գործս, զոր քեզ հետ պէտք է կատարենք», և ինքը կ'ելլէ ուրբապտոյտ երկար աստիճաններու գագաթը, լոյսը ձեռքը բռնած:

Վերջապէս կը հասնի գագաթը և այդ տկար լոյսով կը վառէ զօրաւոր փարոսը, որ իր ճառագայթները կը զրկէ մղոններ անդին, կատարած ծովու ամենի ալիքներով ուռած կոհակներու վրայ, և շատ չոգենաւներ այդ զիշեր կ'աղատին ժայռերուն զարնուելու և իրար բախելու վտանգէն: Հաւատարիմ փոքրիկ լոյսին պաշտօնը լրամրեցած էր այդ բոլորին՝ երբ չոգենաւներ պատեցան փորձանքէն. հսկիչը գիտէր զայդ:

Կ'ուզե՞ս, եթէ հարկը պահանջէ, ըլլալ «փոքրիկ լոյս» մը, որպէս զի Տէր Աստուած քեզմէ օգուտ մը տեսնէ կրկին վառելու համար փարոսները, որպէս զի անոնք կարենան ազատել շատերը նաւարկութենէ: Դուն չես գիտեր ի՛նչպէս, ի՛նչ կերպով, բայց փարոսի Հսկիչը գիտէ: Կ'ուզե՞ս այդ զործը:

Պօրուան

Թրգմ. Ռուսմանեբեկ

ՆԵՐՍԷՍ ՔԶՆՅ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԵՐԵԱՆԵԱՆ ՈՒՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Հ. Ս. Խ. Հ. Ի Գիտութեան և Արուեստի Ինստիտուտի կողմէն «Համադրական Աղյուսակ» մը ղրկուած է Հայաստանէն զուրս գրտնուող Հայ և օտար և ձեռնհաս անձերու, անոնց ալ կարծիքը իմանալու համար երեւանի մէջ դարբնուած և այդ աղիւսակին մէջ համադրուած ուղղագրական առաջարկներու մասին:

Աղիւսակը կը հրատարակենք նոյնութեամբ՝ գաղափար մը տուած ըլլալու համար այն ջանքերու և ճիգերու վրայ, զորս Խ. Հ. Ի կառավարութիւնը ի գործ դրած է մեր թանկագին հայերէնի ուղղագրութիւնը այլանդակելու նպատակով:

Նոր ուղղագրութեան ասպետները վերջապէս գտած են կաղապար մը՝ անխնայ շարժարուած և անհարկի շարժարուած հայերէնին եղծումները ձեռք մը բերելու համար: Ասիկայ գոհացուցիչ քայլ մըն է, և յոյս կը ներշնչէ թէ բոլորովին ղեն պիտի գցեն այս սխալ նորութիւնները: Բայց զժրախտաբար չորս Հայ մասնագէտներ ա՛մէն կերպով համաձայն չեն իրարու կարծիքին:

Հայաստանէն զուրս գտնուող հայ և օտար մասնագէտներու առջեւ աղիւսակ մը